

TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 10492

Tarih : 12.02.2025

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

5237 sayılı Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifim gerekçesiyle beraber ekte sunulmuştur. Gereğini arz ederim.

İbrahim AKIN
İzmir Milletvekili

TBMM BAŞKANLIĞI	
Tali Komisyon	İnsan Haklarını İnceleme
Esas Komisyon	Adalet
Tarih: 13-2-2025	Esas No: 2/2919

T B M M KANUNLAR ve KARARLAR BŞK.LİĞİ
1 2 Şubat 2025
Numara:

T B M M GENEL EVRAK
1 2 Şubat 2025
No : 1582510

GEREKÇE

Ayrımcılık ve nefret söylemi, yalnızca bireylerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal etmekle kalmamakta, aynı zamanda toplumda kutuplaşmayı derinleştiren ve barışı tehdit eden ciddi bir insan hakları sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın eşitlik ilkesi ve uluslararası insan hakları sözleşmeleri, tüm bireylerin eşit muamele görmesini güvence altına almakla birlikte, mevcut Türk Ceza Kanunu'nun ayrımcılık ve nefret suçlarına ilişkin hükümleri bu sorunun önlenmesinde yetersiz kalmaktadır. Bu yetersizlik, toplumsal önyargılar ve nefret söylemlerinin giderek artmasına neden olmaktadır. Özellikle aşağıda belirtilen durumlarda ayrımcılık ve nefret söylemi artış göstermektedir.

Deprem Dönemlerinde Artış gösteren Nefret Söylemi ve Ayrımcılık

Türkiye'de 2023 yılı başta olmak üzere büyük depremlerin yaşandığı dönemlerde, özellikle Romanlar, Kürtler, Aleviler ve mülteciler gibi gruplara yönelik ayrımcılık ve nefret söylemlerinde artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Depremzedelere yönelik yardımların dağıtımında bile ayrımcı tutumlara rastlanmış, Roman mahalleleri gibi dezavantajlı bölgelerde yaşayan bireyler, dışlanma ve hak ihlallerine maruz bırakılmıştır. Depremlerin ardından, afet bölgelerindeki Romanlar, Kürtler ve mülteciler hakkında yayılan yanlış bilgiler ve önyargılar, bu gruplara yönelik nefretin büyümesine neden olmuştur. Bu tür söylemler yalnızca toplumsal dayanışmayı zayıflatmakla kalmayıp, bu grupların yaşam hakkını ve güvenliğini de tehdit etmektedir.

COVID-19 Döneminde Toplumsal Dışlanma ve Hedef Gösterme

COVID-19 pandemisi döneminde, özellikle Romanlar, mülteciler ve diğer dezavantajlı gruplar hakkında çeşitli nefret söylemleri yaygınlaşmıştır. Roman toplulukları, hastalığın yayılmasından sorumlu tutulmuş ve yanlış bilgi yayılmasıyla ötekileştirilmiştir. Benzer şekilde, mülteciler de virüsün yayılmasıyla ilişkilendirilerek toplumun belirli kesimleri tarafından hedef alınmıştır. Bu süreçte sağlık hizmetlerine erişimde yaşanan eşitsizlikler ve toplumsal önyargılar, ayrımcılığı daha görünür ve sistematik hale getirmiştir. Bu tür dönemlerde yaşanan ayrımcılıklar, nefret suçlarının yalnızca kriz zamanlarında değil, bu krizlerin ötesinde de devam eden yapısal bir sorun olduğunu göstermektedir.

Farklı Etnik Kimliklere ve İnanç Gruplarına Yönelik Ayrımcılık

Tarih boyunca Türkiye'de yaşayan farklı etnik kimliklere ve çeşitli inanç gruplarına mensup yurttaşlar, toplumsal önyargılar ve ayrımcı politikaların hedefi olmuştur. Örneğin Kürtler, dil, kültür ve kimlikleri nedeniyle ayrımcılığa uğrarken; Aleviler inançları ve ibadet pratikleri üzerinden hedef gösterilmiştir. Diğer farklı kimliklere mensup yurttaşlar da sıklıkla bu ve benzer ayrımcı tutumların hedefi haline gelmişlerdir. Pandemi ve doğal afet gibi kriz dönemlerinde, bu gruplara yönelik ayrımcı tutumlar daha da belirgin hale gelmiş, yardımlara erişimde, barınma haklarında ve sağlık hizmetlerinde eşitsizliklerle karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle kriz anlarında ayrımcılığın artması, bu grupların toplumsal dışlanmasını daha da derinleştirmiştir.

Sığınmacılara Karşı Ayrımcılık

Yaşanan bölgesel çatışmalar, toplumsal krizler ve benzeri zorluklar nedeniyle Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere, Afrika'da, Asya'da ve hatta Avrupa'nın çatışmalı bölgelerinde savaşımlardan ve katliamlardan kaçarak Türkiye'ye sığınan toplumsal kesimlere karşı gerçekleştirilen ayrımcı tutumlar, bu kişilerin can güvenliği üzerinde ciddi risklere yol açmaktadır. Bu ayrımcılık politikasının zaman zaman toplumsal linçlere kadar vardığı, meydana gelen saldırılar sonucunda hayatını kaybeden sığınmacıların olduğu da bilinen bir gerçektir.

Romanlar ve Çingene Karşıtlığı (Antigypsyism)

Romanlar, ayrımcılığın en açık ve sistematik biçimde yaşandığı gruplardan biridir ve tarihsel olarak önyargılarla şekillenmiş toplumsal dışlanmanın mağdurları olmuşlardır. Bu dışlanma, Romanların yaşamın hemen her alanında; eğitim, sağlık, barınma, istihdam ve sosyal haklara erişim gibi temel insan hakları açısından büyük engellerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Roman toplulukları, Türkiye'de yaygın olarak karşılaştıkları "çingene karşıtlığı" adı verilen ayrımcı yaklaşımlar nedeniyle hem bireysel hem de kurumsal düzeyde ciddi hak ihlallerine maruz kalmaktadır.

Romanların toplumsal eşitlikten uzak tutulduğu bu yapısal ayrımcılık, kriz dönemlerinde daha belirgin ve tehlikeli hale gelmektedir. Örneğin, deprem gibi doğal afetler sırasında yardım ve destek mekanizmalarının uygulanmasında Roman mahallelerinin göz ardı edildiği, bu toplulukların yaşam haklarına erişimde ciddi engellerle karşılaştıkları tespit edilmiştir. Romanlar, afet bölgelerinde eşit şartlarda yardımlara ulaşamazken, aynı zamanda yaygın önyargılar nedeniyle dışlanmış ve suçlayıcı söylemlere hedef olmuştur. Deprem sonrası yeniden inşa süreçlerinde Roman yerleşimlerinin ihmal edilmesi, ayrımcılığın yapısal boyutunu ortaya koymaktadır. Bu durum, Roman topluluklarının afetlere karşı en savunmasız gruplardan biri olduğunu göstermektedir.

Pandemi döneminde de Romanlar, önyargılardan kaynaklanan ayrımcı yaklaşımlar nedeniyle toplumun geneline kıyasla daha fazla dışlanmaya maruz kalmışlardır. COVID-19 salgını sırasında Roman toplulukları, virüsün yayılmasında "sorumlu" olarak gösterilmiş, yanlış bilgiler ve nefret söylemleriyle hedef alınmıştır. Bu tür söylemler, Romanların zaten kısıtlı olan sağlık hizmetlerine erişimlerini daha da zorlaştırmış, topluluk içindeki bireylerin yaşam koşullarını kötüleştirmiştir. Ayrıca, bu dönemde Romanların ekonomik hayata katılımını etkileyen ayrımcı uygulamalar artmış ve bu topluluklar orantısız şekilde yoksullukla karşı karşıya kalmıştır.

Romanlara yönelik ayrımcılık, yalnızca bireyler arası ilişkilerde değil, aynı zamanda kamusal politikalar ve uygulamalar düzeyinde de kendini göstermektedir. Eğitim alanında Roman çocukları, ayrımcılığa dayalı olarak okullarda dışlanmakta, akran zorbalığına uğramakta ve sıklıkla okul terkine zorlanmaktadır. Barınma hakkı açısından Roman toplulukları, çoğunlukla kötü koşullardaki yerleşim yerlerinde yaşamak zorunda bırakılmakta ve zorunlu tahliyelerle daha da dezavantajlı konumlara itilmekte, modern barınma haklarından dışlanmaktadır.

Roman karşıtlığı/Çingene karşıtlığı (Antigypsyism), bireysel önyargıların ötesinde tarihsel bir olgu olarak toplumsal bir yapı taşımaktadır ve bu durum, Romanların maruz kaldığı ayrımcılığın derin köklerini göstermektedir. Bu nedenle çingene karşıtlığıyla mücadele edilmesi, bireysel suçluların cezalandırılmasıyla sınırlı kalmamalı; bu sorunu besleyen önyargılar, yapısal eşitsizlikler ve hukuki boşluklar ele alınmalıdır. Çingene karşıtlığı ve Romanların toplumsal dışlanması yalnızca insan haklarına yönelik bir tehdit değil, aynı zamanda toplumsal barış ve eşit yurttaşlık anlayışını tehdit eden bir unsurdur.

Bu bağlamda, bu yasa değişikliği önerisi, Romanlara yönelik ayrımcılık ve nefret söylemini doğrudan hedef almakta, Roman/çingene karşıtlığıyla (Antigypsyism) mücadele için caydırıcı cezalar ve koruyucu önlemler öngörmektedir. Roman topluluklarının eşit haklara sahip yurttaşlar olarak kabul edilmesini sağlamak, ayrımcılığı önlemek ve toplumsal önyargıları dönüştürmek, yalnızca Romanlar için değil, Türkiye’de daha eşit ve kapsayıcı bir toplumun inşası için kritik bir adımdır.

Antisemitizm ve Diğer Nefret Türleri

Türkiye’de antisemitizm, tarih boyunca Yahudi toplumunu etkileyen ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmüştür. Antisemitist nefret söylemleri, kriz dönemlerinde artış göstermiş ve Yahudi toplumu üzerinde ciddi psikolojik ve sosyal etkiler yaratmıştır. Benzer şekilde, İslamofobi, dini azınlıklara yönelik nefret ve önyargı gibi diğer nefret suçları da toplumsal barışı tehdit etmektedir. Bu suçların çoğu zaman cezasız kalması, toplumsal gerilimi artırmakta ve benzer eylemleri teşvik etmektedir.

Zamanaşımı Uygulaması

Ayrımcılık ve nefret suçları, bireylerin onuruna, güvenliğine ve yaşam hakkına yönelik tehditler oluşturunca, bu tür suçların zamanasına tabi olması adalete erişimi zorlaştırmaktadır. Ayrımcılık mağdurları, çoğu zaman toplumsal baskılar ve korku nedeniyle derhal şikâyetle bulunamamaktadır. Zamanasının kaldırılması, mağdurların hak arama yollarını genişletecek ve bu tür suçların cezasız kalmasının önüne geçecektir. Ayrıca, devletin bu suçlarla mücadeledeki kararlılığını gösterecektir.

İspanya Örneği ve Uluslararası

İspanya Parlamentosu’nun antisemitizm, Roman/Çingene karşıtlığı (Antigypsyism) ve diğer nefret suçlarına karşı gerçekleştirdiği düzenlemeler, uluslararası insan hakları normlarına uyum açısından önemli bir örnek teşkil etmektedir. Türkiye’nin de benzer bir düzenleme ile ayrımcılıkla mücadelede daha güçlü adımlar atması hem toplumsal barışın sağlanması hem de uluslararası insan hakları standartlarına uyumu açısından gereklidir.

Bu kanun teklifi, sadece kriz dönemlerinde değil, toplumsal yaşamın her alanında yaşanan ayrımcılıklara ve nefret suçlarına karşı güçlü bir hukuki zemin oluşturmaya hedeflemektedir. Ayrımcılık mağdurlarının haklarını güvence altına alacak bu düzenleme, Türkiye’de daha eşit, kapsayıcı ve adil bir toplum inşasına katkıda bulunacaktır.

TÜRK CEZA KANUNUNDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ

MADDE 1- 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 67 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(5) Ayrımcılık, nefret suçları ve nefret söylemleri zamanaşımına tabi değildir. Bu suçlarla ilgili kovuşturma her zaman başlatılabilir ve bu tür suçların mağdurları hukuki süreçlere başvurabilir.”

MADDE 2- 5237 sayılı Kanunun 122 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 122- (1) Herhangi bir kişiye; etnik kökeni, dini veya mezhebi, cinsiyeti, cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği, engellilik durumu, yaşı, medeni hali, dili, kültürel kimliği veya diğer herhangi bir sosyal statüsü nedeniyle ayrımcılık yapanlar, kişilerin temel hak ve özgürlüklerini ihlal edecek şekilde muamele edenler hakkında üç yıldan beş yıla kadar hapis cezası uygulanır. Ayrımcılığın organize şekilde, kamu görevlileri tarafından ya da şiddet içeren biçimde yapılması durumunda dörtte üç oranında ceza artırılarak uygulanır.”

(2) Antisemitizm, Roman/çingene karşıtlığı, İslamofobi ve diğer spesifik nefret türlerine yönelik sözlü, yazılı veya dijital ortamda nefret söylemi üreten, bu nefret türlerini teşvik eden veya bu kapsamda organize eylemler gerçekleştirenler hakkında iki yıldan yedi yıla kadar hapis cezası uygulanır. Bu suçların toplumda infial yaratacak şekilde işlenmesi veya geniş çaplı yayılması durumunda ceza artırılarak uygulanır.”

MADDE 3- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.